

Gudrun Perssons tal på Folk och Försvars Rikskonferens den 10 januari 2022

Det talade ordet gäller.

Ärade åhörare,

Det är roligt att vara här, även om läget är utomordentligt allvarlig och hotfullt.

Den ryska ledningen säger själv: vi har kommit till en punkt när vi inte har något utrymme för reträtt.

Det här handlar ytterst om den europeiska säkerhetsordningen och vi bevittnar nu den största utmaningen mot den på mycket mycket länge. Och ju förr vi inser vad det handlar om och vad som står på spel, desto bättre.

Jag har tre delar. Läget nu, andra delen är hur hamnade vi här? Det vill säga drivkrafter och tänkande bakom Rysslands agerande, samt varför och varför nu?

Läget nu då.

Enligt den ryska politiska och militära ledningen så har konflikten redan börjat sedan många år tillbaka. Ryssland förbereder sig för en långvarig konflikt med väst och den här konflikten för Ryssland är existentiell. Det skrev också Rysslands USA ambassadör Anatolij Antonov i en artikel¹ den 30 december förra året.

Ryssland kräver rätt till en intressesfär, lagligt bindande garantier, det vill säga i praktiken ryskt veto på ländernas säkerhetspolitiska utveckling i sitt närområde, i Östeuropa och i vår del av världen.

Och det har stått i den ryska militära doktrinen sedan 2010 att den nuvarande säkerhetsordningen med EU och NATO som grund är ohållbar, ”den ger inte säkerhet till alla stater.”

Det här innebär i praktiken att några få stormakter sätter sig ner delar in världen i sina respektive intressesfärer och Vladimir Putin, Rysslands president, brukar framhålla

¹ <https://foreignpolicy.com/2021/12/30/russia-ukraine-nato-threat-security/>

Wienkongressen 1815 eller Jalta 1945 som goda exempel att följa och jag vet bara en sak om en sådan världsordning, små stater göre sig icke besvär.

Ryssland drar också paralleller nu till Kuba krisen, om man säger att USA inte kunde tolerera en framskjuten sovjetisk position i sitt område, så kan Ryssland idag inte tolerera en framskjuten amerikansk position i sitt närområde.

Samtidigt har vi i Kazakstan sett den första insatsen av Fördragsorganisationen för Kollektiv Säkerhet allmänt förkortad på engelska, CSTO. Här var det en kombination av fredliga protester som eskalerade till våldsamma uppror, det började med protester mot höga bränslepriser och ett missnöje med det auktoritära styret, men det visade sig också ha att göra med en intern maktkamp inom den kazakiska eliten.

Jag noterar att den här första insatsen, där ju Ryssland är helt dominerande, CSTO insatsen är till stöd för den sittande kazakstanska regimen, alltså regimstabilitet är syftet med det ryska agerandet här. Och det här är ingen riskfri intervention naturligtvis men den stämmer väl överens med Rysslands strategiska mål, nämligen att i området utöka sitt inflytande på bekostnad av andra.

Så hur hamnade vi här då?

Det här börjar på hemmaplan i Ryssland med potentiellt ödesdigra konsekvenser för Rysslands närområde och hela Europa. Den trend vi har sett som har varit stark de senaste 10 åren är att den inre repressionen och den yttre aggressionen samverkar och förstärker varandra.

De senaste månaderna har vi återigen sett i den ryska sidan hur så att säga alla ska gå i takt, det är samma talepunkter från presidenten till ministrar, till enskilda tjänstemän och där president Vladimir Putin också hotar med militärtekniska åtgärder.

Den ryska TV:n har en hård propaganda om det så kallat ”fientliga” Ukraina, det militära instrumentet används, man hotar med kärnvapen och Belarus har förklarat sig villig att ta emot ryska kärnvapen.

Det ryska utrikesministeriets talesperson Maria Zacharova sa på julafton, då hon anklagade Sverige och Finland för att delta i Natoövningar med kärnvapenscenarier, det är en ny formulering och en skärpning av tornen.

Från den ryska politiska och militära ledningens horisont så ska det postsovjjetiska rummet återupprättas, låt vara i ny form. Det här berör alla länder med ”historiska band” till tsarryssland och Sovjetunionen alltså Ukraina, Georgien, Moldova, staterna i Kaukasus och Centralasien. Det berör också Östeuropa och även vår del av världen.

Över tid i Ryssland, de senaste 20 åren har vi sett en tilltagande patriotisk politik, man har till och med nu skrivit in i konstitutionen att det uppväxande släktet ska fostras i patriotisk anda, trots att det enligt samma konstitution inte får finnas någon statlig ideologi. Med andra ord, de ryska kraven på en ny säkerhetsordning i Europa har en territoriell aspekt och en känslomässig, en ideologisk om man så vill aspekt.

I detta politiska system får inga alternativ finnas, alla spekulationer om efterträdare måste kväsas, alla alternativ hur små dom än är måste bort. Memorials nedstängning i slutet på förra året, Andrej Sacharovs skapelse, där han var en av medgrundarna, är djupt symbolisk och en väldigt tydlig signal inåt om ett väldigt hårt klimat mot civilsamhället.

Det här visar också på den ryska holistiska, sammantagna synen på krig och konflikter, det är en helhet. Den ryska synen på krig och nationell säkerhet har en mycket bred definition där både Rysslands historia och andliga traditioner som man talar om, här ingår politik, ekonomi, diplomati, informationsmedel, militära medel och givetvis kärnvapen. Det är denna sammantagna bild som gör att läget och utmaningen blir så stor.

Dessutom så rättfärdigar Ryssland sitt agerande med att man bara rättar till historiska orättvisor.

Detta är farligt.

I Europa innebär det att det aldrig tar slut.

Det ryska ledarskapet försvarar och rättfärdigar Molotov-Ribbentroppakten, inklusive det hemliga tilläggsprotokollet. Invasionen i Tjeckoslovakien 1968 och vinterkriget mot Finland.

Varför och varför nu?

Det tog lång tid i höstas, i mina ögon, innan världen och omvärlden vaknade gällande vad som höll på att hända. Det har att göra med, som jag ser det, att väst generellt sett inte tar den här ryska ”gamla” världsbilden på allvar och Ryssland agerar som det gör därför att det fungerar.

Man ser sig som vinnare, med historien på rätt sida och på sin sida. Väst betraktar man vara på nedgång, USA dekadent och splittrat. Trupperna ut ur Afghanistan under kaotiska förhållanden togs som en bekräftelse på denna bild.

EU ses som försvagade i och med migrantkris och beroendet av rysk gas kan utnyttjas. Merkel är borta i Tyskland. Macron förbereder valkampanj i Frankrike. Nordstream 2 gasledningen är klar och måste kopplas in, det är därför nu dags från den ryska horisonten att ta det strategiska initiativet.

Enligt den ryska politiska ledningen, ser man sig som starkt, man har en god valutareserv, en stark armé, livsmedelssäkerheten är förbättrad, man ser sig som ledande inom delar av hightechindustrin inte minst försvarsindustrin. Man anser sig vara moraliskt överlägsna väst, stjärnorna står rätt.

Dessutom säger den ryska politiska och militära ledningen att det var väst som började, väst omringar Ryssland och de tror på det här. Det är inget påhitt, detta har de uttryckt tydligt i 20 års tid och här har vi ytterligare ett dilemma. Rysslands uppträdande uppfattas som paradoxalt i väst, en politik som är ägnad åt att stärka Rysslands kontroll över Ukraina har i stället lett till att Ukraina nu i sin militära doktrin säger att Ryssland är en fiende.

Men från Kremls horisont så finns det ingen paradox, utan vad det handlar om är att med hot och våld tvinga på omvärlden sin vilja. ”Den svage blir slagen” som Putin brukar säga, vilket i sin tur är ett citat av Stalin.

När den ryska ledningen talar om odelbar säkerhet så avses rysk dominans. De här kravlistorna till USA och NATO uppfattas av en del bedömare i väst som bisarra. Ryssland vet att NATO inte kan gå med på det här och Putin har själv sagt att Ryssland inte litar på juridiskt bindande garantier.

Men konsekvensen av kravlistorna är ryskt herravälde över hela Östeuropa, inklusive Östersjön och Svarta havet. Men inte bara det, dels innebär listorna att om de skulle skrivas under, skulle de vara ett implicit erkännande från väst att det ryska auktoritära politiska styret är lika bra eller bättre än västerländska demokratiska system. Det skulle innebära att vi avsäger oss grundläggande begrepp som rättsstat, yttrandefrihet och mänskliga rättigheter.

Dels innebär dom här listorna att säkerheten i Europa ska diskuteras över huvudet på Europa.

Det är USA som Ryssland vill tala med. Nu har Ryssland etablerat fakta på marken och pressar på utifrån en styrkeposition. Någoting måste till som gör att de uppfattar sig som segrare, det här är viktigt internt i Ryssland och externt i Centralasien, i Kaukasus och det är klart att Kina tittar också mycket noga på hur det här ska spelas ut.

Och det har givit resultat. Vi har de här samtalen den här veckan, med USA idag, sen med Nato och sen med oss. Och Ryssland eldar på, det är bråttom säger de, resultaten måste komma snabbt.

Framåt då.

Här tänker jag på att vi inte ska glömma bort vad George Kennan skrev 1946, ”vi måste ha mod och förtroende att hålla fast vid våra metoder och vår föreställning om ett mänskligt samhälle”, det gäller än.

Således, vi måste inse vad som står på spel, tänka och agera långsiktigt och vara beredda på fortsatt rysk aggression, nu eller senare.

Och jag säger det igen, ingen kan säga att vi inget visste.